

Umhverfismat

Gátlisti fyrir grunnskóla

Listinn er til að auðvelda skólum að framkvæma umhverfismat í upphafi nýs Grænfánatímabils.

Miðað er við að krakkar á mið- og unglingastigi framkvæmi matið með aðstoð kennara. Við hverja spurningu er mynd til að leiðbeina um hvernig best er að framkvæma matið.

Listinn er ekki tæmandi og mega skólar að sjálfsögðu koma með aðrar hugmyndir en þær sem standa á listanum.

Þegar búið er að fara yfir listann ætti skólinn að sjá betur hvar hann stendur innan þemans. Það ætti að auðvelda honum að sjá hvort hann þurfi að taka sig á innan þemans og setja sér markmið í samræmi við það.

Ekki er nauðsynlegt að prenta allan listann út. Hægt er að fylla út í hann í tölvum, spjaldtölvum og jafnvel sínum. Ef skólar vilja prenta listann út er mælt til þess að prentað sé báðu megin og í stærð A5.

Merkingar:

Nemendur geta fundið svarið sjálfir án aðstoðar

Nemendur gætu þurft að leita sér aðstoðar frá kennurum eða öðrum starfsmönnum til að svara spurningunni

Nemndur þurfa að afla sér upplýsinga eða gera litla rannsókn til að fá svar við spurningunni

Hér þarf mælingar yfir einhvern tíma til að svara spurningunni

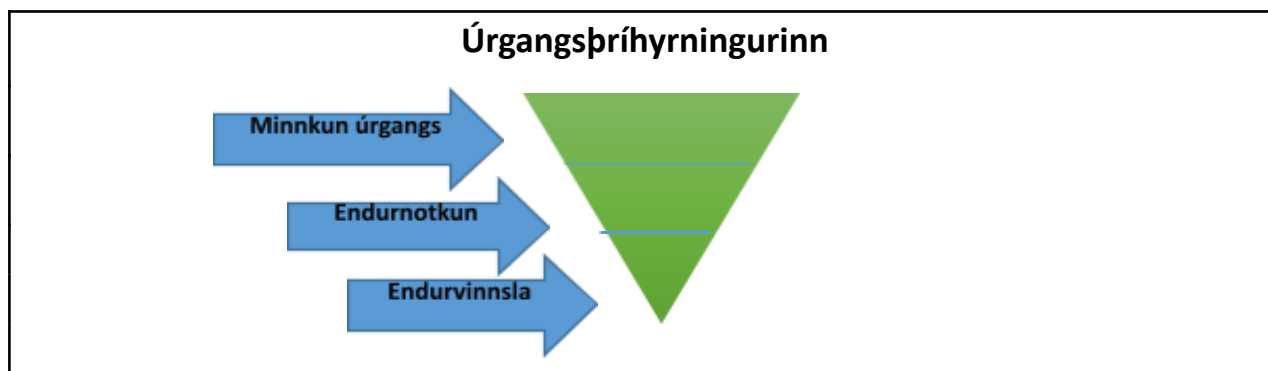
Dagsetning: _____

Undirskriftir þátttakenda:

Neysla og úrgangur

Ágætt er að miða við að markmið skólans sé fyrst og fremst að minnka úrgang (og þar með neyslu) skólans, endurnotkun kemur þar á eftir og þegar ekki er hægt að nýta hluti frekar eru þeir settir í endurvinnslu. Einnig er gott að miða við að ekkert af því sem fer frá skólanum fari í urðun.

Matið hér á eftirskiptist í þrjá flokka *minnkun úrgangs*, *endurnotkun* og *endurvinnsla*. Myndin hér að neðan lýsir þessu áætlega.

Minnkun neyslu og úrgangs:

Matur

Aths.

Eru gefnir hæfilegir skammtar í mötuneytinu til að minnka matarsóun?		Já	Nei	
Skammta nemendur sér sjálfir í mötuneyti?		Já	Nei	
Eru keyptar inn vörur í stórum pakkningum eða umbúðalausar þegar kostur er á?		Já	Nei	
Er keyptur inn úr heimabyggð/nærumhverfi eftir fremsta megni?		Já	Nei	
Er notaður margnota borðbúnaður (líka við hátíðir og annað uppbrot í skólanum)?		Já	Nei	
Koma nemendur með nesti í margnota nestisboxum (ekki einnota plastpokum)?		Já	Nei	
Koma nemendur eingöngu með umbúðalaust nesti, s.s. engar fernur, jógúrtdósir o.s.frv.		Já	Nei	

Þrif

Eru ruslatunnurnar plastpokalausar?		Já	Nei	
Ef nei, eru pokarnir tæmdir eftir notkun og þeir endurnýttir?		Já	Nei	
Er reynt að takmarka magn t.d. hreinsiefna, sápu og annars?		Já	Nei	
Eru keyptar umhverfismerktar vörur?		Já	Nei	
Eru tuskur notaðar í stað pappírs til þrifa?		Já	Nei	

Aths.

Eru blásarar, handklæði eða -klútar notaðir til handþurrkunar (en ekki pappír)?	Já	Nei	
Ef notaður er pappír, er hann umhverfisvænn og aðeins notað eitt bréf?	Já	Nei	

Annađ

Er almenn stefna í skólanum að takmarka öll innkaup?		Já	Nei	
Er kennsluefni notað rafrænt þegar kostur er (í stað útprintunar)?		Já	Nei	
Er reynt að takmarka útprintun eins og hægt er?		Já	Nei	
Er pappír alltaf nýttur beggja megin t.d. við ljósritun og prentun?		Já	Nei	
Eru umbúðir sem berast skólanum, s.s. pappakassar, endurnýttar eins og kostur er?		Já	Nei	
Er passað upp á að hlutir sem keyptir eru til skólans séu vandaðir og endingargóðir?		Já	Nei	
Er lögð áhersla á að fara vel með eigur skólans?		Já	Nei	
Eru tölvupóstar sendir til foreldra í stað dreifibréfa á pappír?		Já	Nei	
Ef póstur er sendur, er þá sent eitt bréf á fjölskyldu?		Já	Nei	
Eru skólabúningar við skólann?		Já	Nei	
Ef nei, hefur sú hugmynd verið rædd til að takmarka fatakaup heimila?		Já	Nei	
Er markvisst reynt að koma óskilamunum í réttar hendur?				

Endurnotkun:

Er pappír nýttur beggja megin?	Já	Nei	
Er afgangspappír endurnýttur t.d. til sköpunar, pappírsgerðar eða sem minnismiðar?	Já	Nei	
Eru pakkingar kem koma í hús endurnýttar t.d. til sköpunar eða leiks?	Já	Nei	
Eru námsbækur endurnýttar eins og kostur er?	Já	Nei	
Er afgangsmatur endurnýttur í mötuneytinu?	Já	Nei	
Er haldinn fatamarkaður þar sem nemendur geta skipst á fötum eða óskilafatnaði er komið aftur í umferð (t.d. seldur til fjáröflunar)?	Já	Nei	

Endurvinnsla:

Hvað af eftirtöldu er flokkað í skólanum?						
Pappír	Plast	Málmur	Bylgjupappi	Föt/efni	Blekhylki	Rafhlöður
Raftæki	Gler	Lífrænn úrgangur	Ljósaperur	Gosflöskur/dósir	Spilliefni	
Annað, hvað?						

Er lífrænn úrgangur flokkaður sér?		Já	Nei	
Ef já, fer moltugerð fram í skólanum?		Já	Nei	
Ef já, er bæði settur "þurr" og "blautur" lífrænn úrgangur í moltutunnuna?		Já	Nei	
Er moltan nýtt á skólalóðinni?		Já	Nei	
Ef nei, er moltan nýtt annars staðar en á skólalóðinni, t.d. af bændum sem dýrafóður?		Já	Nei	
Hafa allir (starfsmenn og nemendur) aðgang að endurvinnslutunnum?		Já	Nei	
Eru leiðbeiningar um hvernig á að flokka á tunnunum?		Já	Nei	
Er eitthvað í tunnunum sem ekki á að vera?		Já	Nei	
Ef já, hvað er á röngum stað?		Já	Nei	
Er magn úrgangs vigtað eftir flokkum? (sjá eyðublað á heimasíðu)		Já	Nei	
Fara nemendur sjálfir með úrgang í endurvinnslutunnur?		Já	Nei	
Er reynt reynt að takmarka eftir fremsta megni úrgang sem sendur er til urðunar?		Já	Nei	

Fræðsla:

Aths.

Vita allir í skólanum að skólinn er að reyna að minnka úrgang?		Já	Nei	
Vita allir í skólanum af hverju skólinn er að reyna að minnka úrgang?		Já	Nei	
Eru leiðbeiningar á áberandi stað um hvernig á að flokka úrganginn?		Já	Nei	
Vita allir í skólanum hvernig hægt er að minnka úrgang?		Já	Nei	
Fá nemendur og starfsmenn leiðbeiningar um hvernig hægt er að minnka úrgang?		Já	Nei	
Vita allir í skólanum hvað verður um a) það sem sent er í endurvinnslu og b) það sem ekki er sent í endurvinnslu?		Já	Nei	
Fá nemendur/starfsmenn fræðslu um ábyrga neyslu s.s. a) vistspor og b) sanngjörn viðskipti (fair trade)?		Já	Nei	
Fá nemendur/starfsmenn fræðslu um áhrif eigin neyslu á umhverfi, mannréttindi o.fl.?		Já	Nei	

Hvaða markmið og aðgerðir getur skólinn sett sér um úrgang og neyslu?

